

Kvalitetsvurdering af
Bornholms Museum
2016

Indhold

Indhold.....	2
Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering	3
Fakta om Bornholms Museum	5
Kvalitetsvurderingens fokusområder	6
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse	6
Ressourcegrundlag	10
Forskning	14
Formidling	16
Samlingsvaretagelse	18
Museumslovens kapitel 8.....	22
Museets fremtid.....	23
Baggrund.....	25
1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Bornholms Museum.....	25
2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger	26

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering

Denne kvalitetsvurderingsrapport følger op på Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurdering af Bornholms Museum i 2008 og gør status for udviklingen og kvaliteten af museets arbejde.

Det er Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Bornholms Museums opgavevaretagelse er tilfredsstillende. Museet har fulgt tilfredsstillende op på en række forhold, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen af museet i 2008. Der synes dog fortsat at være potentiale for forbedring af den faglige opgavevaretagelse og af det samlede ansvarsområde. Derudover er fortsat et behov for, at museet prioriterer sine ressourcer for at skabe balance mellem strategi, ressourcer og opgaver.

Museet er en organisation i udvikling med en professionel ledelse og igangværende positiv udvikling, som er fokuseret om udviklingen og konsolidering af Gaardens/Madkulturhuset, Hjorths Fabrik, udvidelse og prioritering af nye magasiner og arkæologisk feltstation i Tejn, samt udviklingen af det nye koncept for Bornholms Museumscenter i samarbejde med Bornholms Kunstmuseum.

Museets strategi fra 2012 er så godt som implementeret og der er momentum for at revidere museets strategiske grundlag og sætte retning for en fortsat kvalitativ og professionel udvikling af museet.

Kvalitetsvurdering i 2008

Bornholms Museum blev kvalitetsvurderet af Slots- og Kulturstyrelsen i 2008. Styrelsen konstaterede bl.a. følgende i rapporten:

- Stort engagement og solid forankring lokalt. Stor deltagelse i nationale netværk.
- Museet bør afstemme ressourcer så projekter og økonomi er realistisk f.s.v.a. forskning, formidling, bevaring, registrering.
- Det er afgørende, at museet skaber balance mellem aktiviteter og ressourceforbrug mhp. at løse de lovpligtige opgaver.
- Bestyrelsen deltager ikke aktivt i museets strategiske udvikling.
- Museet udfører ikke arkæologiske udgravninger i henhold til Kapitel 8 i Museumsloven. Styrelsen indskærper, at museet ændrer praksis på det arkæologiske område.
- Anbefaling om at sætte en udskillellesproces og samlingsgennemgang i værk for at kvalificere den store samling af arkæologiske fund: 450.000 genstande og af nyere tids genstande: 250.000 genstande.
- Stort efterslæb i indberetningen til de centrale kulturarvsregistre: Kun 10 % registeret i Regin. Beretningsefterslæb i Fund og fortidsminder. Deadline for indberetning 2015

- Museet bør formulere en skriftlig indsamlingspolitik.
- Museets sikringsforhold er ikke tilfredsstillende.
- Museet bør styrke sin righoldige publicering, så den overgår fra formidlingspublikation til forskning.
- Museets udstillinger fokuserer primært på Nyere tid. Museet opfordres til også at medtænke arkæologien i en formidlingsmæssig ramme.
- Museet har en velfungerende skoletjeneste, som kan styrkes yderligere ved at indgå strategisk samarbejde med Skoletjenesten [på Sjælland] og med undervisningssektoren.
- Det er positivt, at museet har et frugtbart samarbejde med turistsektoren på Bornholm, hvor museet er inkluderet i deres markedsføring.

Kvalitetsvurderingsrapporten fra 2008 kan læses her:

http://slks.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/museer/Bornholms_museum.pdf

Der er siden denne kvalitetsvurdering sket en væsentlig udvikling i både de lovmæssige krav (driftstilskudslov fra 2010 og ny museumslov fra 2012) og de kvalitative standarder for museernes virksomhed (bl.a. div. udredninger, strategier mv., der sætter mål for museernes faglige opgavevaretagelse, organisation og ledelse). Der er tale om krav og standarder om øget økonomisk og faglig bæredygtighed og professionalisering af den samlede museumsvirksomhed, som har ændret Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for vurdering af museernes virksomhed. Styrelsens dokument ”Krav og anbefalinger til statsanerkendte museer” afspejler disse ændringer.

Denne opfølgning på kvalitetsvurderingen i 2016 skal ses på baggrund heraf.

Fakta om Bornholms Museum

Bornholms Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum.

Museet har ansvar for ”Bornholm med Ertholmerne [og skal] virke for sikringen af landsdelens kulturarv og belyse tilstande og forandringer inden for Bornholms kulturhistorie fra de ældste tider til nu, arkæologi og nyere tids kulturhistorie.”

Bornholms Museum er foreningsejet. Bornholms Museumsforening ejer og driver Bornholms Museum. Bornholms Museumsforening har knap 2600 medlemskaber. Heraf udgøres størstedelen af familiemedlemsskaber, hvorfor museet anslår, at der er 5000 enkeltmedlemmer.

Bornholms Regionskommune er museets offentlige hovedtilskudsyder.

Museet er oprettet i 1893 og statsanerkendt samme år.

Museet omfatter fire besøgssteder:

- Kulturhistorisk Museum, Rønne
- Hjorths Fabrik, Rønne
- Erichsens Gård, Rønne
- Melstedgaard/gaarden, Gudhjem

Nøgletal for museet 2015

- Museets samlede omsætning var på 13,4 mio. kr.
- Museet rådede over 16,06 fastansatte årsværk, og af disse er fire videnskabelige årsværk.
- Museet havde 64.000 brugere.

Kvalitetsvurderingens fokusområder

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

a. Arbejdsgrundlag

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Bornholms Museum udviser stort engagement og solid forankring lokalt. Stor deltagelse i nationale netværk. Udfordring: Står tiden mål med ressourcetræk og udbytte?
- Museet er ansvarlig for Kastellet (siden 2003) – et forsvarshistorisk museum – som museumsforeningen har erhvervet sig. Men det er ikke del af museets ansvarsområde. Vedligeholdelsen påhviler museet. Styrelsen påpeger, at det er uhensigtsmæssigt.
- Opfordrer til dialog med kommunen om vedligeholdelse Melstedgaard, som kommunen ejer.

2016:

- Museet har formuleret en overordnet strategi (2016) som samler vision, mission og ansvarsområde. Strategien er formuleret på baggrund af kulturstrategien fra Bornholms Regionskommune (2012), som økonomisk prioriterer de statsanerkendte museer på øen, så der er et kulturtilbud til bornholmerne hele året. I strategien fra 2012 arbejder museet med at sikre, undersøge og udbrede kendskabet til Bornholms kulturhistorie. Samtidig ønsker museet at øge bevidstheden om kulturarven, så bornholmerne mobiliseres til at ”en aktivistisk folkelig bevaring af fortidsminder, bygningskultur, arkæologiske fund og historiske genstande og arkivalier”.
- I tilknytning til den overordnede strategi er der knyttet delstrategier for hhv. arkæologi (herunder den samlede faglige opgavevaretagelse), indsamling for nyere tid og formidling på alle besøgsstederne. Realiseringen af en del af museets faglige kerneopgaver afhænger af, at der indhentes ekstern projektf finansiering.
- Bornholms Museum er stadig udfordret af balancen mellem visioner, aktiviteter og ressourcer. Museet oplyser selv, at det primært skyldes et lille statstilskud sat i forhold de lovbestemte opgaver, som skal løftes. Særligt tynger den store mængde bornholmske danefæ museets ressourcer til øvrige opgaver.
- Museets vedtægter fra 2007 afspejler ikke driftstilskudsloven og de seneste ændringer af Museumsloven. Vedtægterne er tilgængelige på museets hjemmeside sammen med vision og mission.
- Siden kvalitetsvurderingen i 2008 er museets dialog og samarbejde med Regionskommunen blevet udbygget væsentligt. Bl.a. gennem museets engagement i projekter i den regionale kulturaftale. Museets ledelse og kommunen holder desuden et årligt møde mhp. forventningsafstemning af museets rolle og bidrag ift. udmøntning af kommunens kulturpolitik og strategier, hvilket er planen skal formaliseres i en konkret samarbejdsaftale mellem museet

og kommunen i nærmeste fremtid. Herudover sikrer kommunens udpegning af to bestyrelsesmedlemmer tæt dialog mellem kommune og bestyrelse om museets udviklingsplaner.

- I Regionskommunens kommentarer forud for kvalitetsvurderingen oplyser kommunen, at museet er en central aktør i realiseringen af kommunens kulturpolitiske vision. Kommunen har en forventning om, at museet samarbejder med øens øvrige kulturinstitutioner og attraktioner. Desuden forventes engagement i nuværende og fremtidige kulturaftaler. Kommunen bifalder museets internationale aktiviteter og ser museet som en udviklingsorienteret kulturaktør, der formår at aktualisere sin virksomhed vha. nye initiativer. Og så kommunen gør opmærksom på, at det nuværende statslige tilskud til Bornholms Museum ikke står mål med det store antal danefæ, der bliver fundet på Bornholm.
- Museet arbejder med udviklingen af et nyt museumskoncept "Bornholms Museumscenter", som skal samle Bornholms Museum og Bornholms Kunstmuseum under et tag i en fælles driftsorganisering. Konceptet skal bidrage til at professionalisere fælles arbejdsområder inden for kommunikation, it, skoletjeneste, salg og publikumsbetjening, mens museernes faglige opgaver vil blive varetaget uændret i de to museers respektive faglige enheder. Det betyder, at museet flytter fra adressen i Skt. Mortens Gade og gentænker de kulturhistoriske (basis)udstillinger i et tværfagligt perspektiv med fokus på det særligt bornholmske gennem historien i den nye bygning. De to museer skal desuden udvikle en fælles formidlingsindsats på tværs af kulturhistorie og kunst. Konceptet er sat i relation til begge museers organisatoriske og ressourcemæssige forhold og finansieringen af den fysiske udvidelse er godt på vej med bevillinger fra Regionskommunen og fonde. Realiseringen af konceptet forventes igangsat i 2017.

b. Organisation

2016:

- Bornholms Museumsforening fungerer som en fælles forening for både Bornholms Kunstmuseum og Bornholms Museum. Foreningen ejer og driver begge museers samlinger.
- Museet er ikke organiseret i fagligt bestemte enheder bortset fra en stor arkæologisk enhed. Den øvrige organisering er stedsbestemt efter lokaliteter. Tre af de fire afdelinger har en daglig leder i form af chefkustode/daglig leder/forvalter.
- Gennemføres det nye museumskoncept, at skal være tre afdelinger med hver sin leder: Kulturhistorisk afdeling med kulturfaglig leder, Kunstfaglig afdeling med kunstfaglig leder og Museumscentret med en chef for museum+ (som er den fælles del af Museumscentret) og driften.
- Samtidig med opførelsen af det nye magasin ønsker museet at oprette en arkæologisk feltstation, som skal huse de arkæologiske medarbejdere, projektansatte og studerende. Dermed

deles det faglige arbejde i tre afdelinger i arkæologi, formidling og nyere tid på det ny museumscenter og keramik i Rønne.

c. Ledelse

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Museet bør afstemme sine ressourcer, så projekter og økonomi er realistisk for så vidt angår forskning, formidling, bevaring, registrering og konservering.
- Det er afgørende, at museet skaber balance mellem aktiviteter og ressourceforbrug mhp. at løse de lovpligtige opgaver.
- Bestyrelsen er ikke en aktiv del af Bornholms Museums udvikling.

2016:

- Museets ledelse består af direktøren, som er den daglige leder samt en bestyrelse.
- Bestyrelsen for Bornholm Museum er fælles med Bornholms Kunstmuseum. Bestyrelsen er identisk med Museumsforeningens bestyrelse. Bestyrelsen har 11 medlemmer, med en fordeling på af fem kvinder og seks mænd, der vælges på baggrund af særlige professionelle kompetencer. Bestyrelsen vurderer løbende, om de nødvendige kompetencer er til stede og gennemgår årligt museets arbejdsgrundlag. Bestyrelsen evaluerer desuden årligt fremdriften i museets strategi, mål og planer samt samarbejdet med museets ledelse. Bestyrelsen oplyser, at de følger Kulturministeriets anbefalinger om god ledelse.
- Der er desuden nedsat særskilte forretningsudvalg for hhv. Bornholm Museum og Bornholms Kunstmuseum, som ifølge bestyrelsen dækker behovet ift. at sikre løbende dialog om museets strategiske udvikling. Forretningsudvalgene består af formand, næstformand og yderligere to medlemmer fra bestyrelsen. Der afholdes forretningsudvalgsmøder efter behov.
- I årsrapporten for 2015 påpeger revisor ift. forvaltningsrevisionen, at bestyrelsen fremadrettet udvikler målsætninger for museet og drøfter, hvorledes resultatet af de opstillede målsætninger skal måles og rapporteres.
- I årsberetningen for 2015 påpeger revisor, at der bør indgå overvejelser om de anvendte ressourcer resulterer i tilstrækkelig synlighed og kendskab til museet.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museets bestyrelse er sammensat af professionelle kompetencer, og at sammensætningen løbende vurderes.

- at museet ønsker at samlokalisere med Bornholms Kunstmuseum, så der kan opstå nye tværfaglige projekter til gavn for brugerne, og at det er lykket, at fundraise godt 80 % af den nødvendige finansiering til det nye museumskoncept.

Det er tilfredsstillende:

- at museets bestyrelse har fulgt op på anbefalingerne fra kvalitetsvurderingen i 2008 og nu indtager en mere aktiv rolle i den strategiske udvikling af museet.
- at bestyrelsen følger Kulturministeriets anbefalinger om god ledelse.
- at museet har et godt samarbejde med kommunen og bidrager aktivt til udmøntning af kommunens kulturpolitik og kulturstrategi samt den regionale kulturaftale
- at museets bestyrelse følger op på museets arbejdsgrundlag, strategi, mål og planer årligt.

Det er helt ikke tilfredsstillende:

- at museets vedtægter ikke afspejler driftstilskudsloven og de seneste ændringer af museumsloven
- at museets bestyrelse ikke har opsat tydelige mål for museets virke, således at der kan ske en forvaltningsrevision på baggrund af opsatte mål
- at museets overordnede strategi ikke forholder sig til den samlede faglige opgavevaretagelse og allokering af ressourcer hertil

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museets faglige arbejde inden for nyere tid ikke varetages af en fastansat inspektør, som kan sikre den langsigtede planlægning mellem strategi, undersøgelser, bevaring, forskning og formidling

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet – bl.a. med afsæt i museumslovens nye opgaveformulering og relation mellem formål og midler – udarbejder et fornyet strategisk grundlag (mission og vision), en flerårig strategi og målsætninger for museets samlede virke. Strategien bør afspejle den samlede virksomhed, herunder sikre sammenhæng mellem museets arbejdsgrundlag, faglige opgavevaretagelse samt organisatoriske, ledelsesmæssige og ressourcemæssige forhold.
- at bestyrelsen følger revisors anbefalinger om at udvikle målsætninger for museet, så forvaltningsrevisionen kan gennemføres.
- at museet reviderer og gennemskriver sine vedtægter, så de afspejler driftstilskudsloven og de seneste ændringer af museumsloven.
- da museet har et ansvarsområde fra oldtid til nutid, skal museet dække hele ansvarsområdet. Derfor anbefaler Slots- og Kulturstyrelsen, at museet prioriterer sine ressourcer, så der ansættes en inspektør med ansvar for nyere tid.

- at museet overvejer at hvordan sammenhængskraften fagligt og organisatorisk understøttes, hvis museets faglige medarbejdere huses på tre separate fysiske lokaliteter (formidling/nyere tid, arkæologi og keramik).
-

Ressourcegrundlag

a. Økonomi

- Museets samlede indtægter i 2015 var på godt 9 mio. kr. Indtægterne fordeler sig således:
 - Tilskud fra staten: ca. 1 mio. kr.
 - Tilskud fra kommune: 4,3 mio. kr.
 - Ikke-offentlige tilskud: 0,7 mio. kr.
 - Egenindtjening (entre, butik og cafe) 2,5 mio. kr.
 - Projekttilskud stat: 0,45 mio. kr.
- Regionskommunen giver 108 kr. pr. indbygger
- Museet har i 2015 et underskud på knap 0,4 mio. kr., hvilket ifølge ledelsesberetningen skyldes en lavere indtægt på kapitel 8 arbejdet og et mindre salg end forventet på Hjorths Fabrik.
- Den planlagte udbygning og fælles driftsorganisation med Bornholms Museum forventes ikke at øge de samlede driftsomkostninger, hvilket hænger sammen med en stor besparelse på opvarmning ved alternativ energi og effektivisering af driftsfunktioner. Desuden forventes øget besøgstal og salg i det nye museumscenter at indbringe en større egenindtjening. Økonomien i to museers faglige drift vil ifølge museernes egne oplysninger være uændret.

b. Medarbejdere

- Museet rådede over 29,61 årsværk, fordelt på 70 ansatte.
 - 16,06 fastansatte årsværk, og af disse er fire videnskabelige årsværk og heraf to med ph.d.-grad.
 - 7,7 er projektansatte årsværk, og af disse er knap to videnskabelige årsværk.
 - 5,85 årsværk i fleksjob og lign. ordninger.
- Dertil kommer ca. 25 frivillige, som ifølge museet, bidrager med op til 3 årsværk .
- Museet har ansvar for såvel nyere tid som arkæologi, men har ikke en fastansat inspektør med ansvar for nyere tid. Disse opgaver varetages af direktøren og projektansatte og løses i det omfang, der opnås særskilt projektstøtte.

- Det planlagte udvidelsesprojekt skal skabe synergieffekt på bl.a. personalesiden gennem et fælles drifts- og administrationsfællesskab mellem Bornholms Museum og Bornholms Kunstmuseum.

c. Bygninger

- I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at det er uhensigtsmæssigt at museets resourcer bruges på at vedligeholde Kastellet – et forsvarshistorisk museum, som museumsforeningen har erhvervet sig. Det er ikke del af museets faglige ansvar, men vedligeholdelsen påhviler museet.
- Opfordrer til dialog med regionskommunen om vedligeholdelsen af Melstedgaard, som er kommunens.

2016:

- I 2015 udgjorde museets udgifter til bygningsdrift og -vedligehold 15 % af museets samlede udgifter, hvilket svarer til gennemsnittet på kulturhistoriske museer. Museet har ikke en langsigtet vedligeholdelsesplan for bygningerne, i stedet tænker museet bygningsvedligeholdelsen sammen med udviklingen af formidlingsaktiviteter.
- Museet har sammen med Bornholms Kunstmuseum erhvervet en gammel fiskefabrik i Tejn, som skal indrettes til et fællesmagasin og som arkæologisk feltstation for Bornholms Museum. Det kræver en større ombygning, som endnu ikke er igangsat. Kunstkonserveringen har vurderet bygningens egnethed som magasin.
- Melstedgaard er tænkt sammen med Madkulturhuset formidlingsmæssigt. Det har skærpet den formidlingsmæssige profil på Melstedgaard, som nu fokuserer på at være et frilandsmuseum med fokus på madkultur i stedet for alene på landbrugets udvikling. Regionskommunen har i 2009 overtaget den del af den udvendige vedligeholdelse af Melstedgaard, som handler om stråtaget samt større vedligeholdelsesopgaver. Museets medarbejder laver de øvrige tilbagevendende reparationer.
- Museet har stadig ansvar for vedligeholdelse af Kastellet. Det er en udgift på op til 60.000 kr. årligt, hertil kommer medarbejderressourcer. Kastellet indgår ikke i Bornholm Museums strategiske overvejelser for fremtiden.
- Museet har brugsretten til Tejn Stubmølle, som også tilhører museumsforeningen. Museet står for mindre vedligeholdelse, mens museumsforeningen er ansvarlig for større arbejder.
- I årsrapporten påpeger revisor, at den løbende regnskabsførelse af byggeprojektet Madkulturhuset/Gaarden har ikke været hensigtsmæssig, men medført en ekstra udgift for projektet på 197.323 kr.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har indgået et strategiske samarbejder og har udviklet en forretningsmodel, så der skabes synergi mellem den faglige viden og formidlingsaktiviteter, samtidig med at museet har formået at gentænke det klassiske landbrugsmuseum i en ny relevant kontekst til gavn for de lokale brugere og for turisterne
- at museet ønsker at samlokalisere med Bornholms Kunstmuseum, så kan opstå nye tværfaglige projekter til gavn for brugerne
- at det er lykket, at fundraise 80 % af den nødvendige finansiering til det nye museums-koncept

Det er tilfredsstillende:

- at museet har stor lokal opbakning med mange frivillige og sæsonmedarbejdere, som sikrer, at de mange formidlingstilbud kan finde sted

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at de 25 frivilliges indsats kun ækvivalerer 0,75 årsværk.
- at museet har op mod 100 medarbejdere og frivillige i højsæsonen, mens kun fire er videnskabelige medarbejdere med de relevante kompetencer og fag.
- at museet selv oplyser, at der ikke altid er sammenhæng mellem de medarbejdere, de har ansat og de relevante kompetencer og fag hos medarbejderne.
- at museet ikke har en prioriteret vedligeholdelsesplan for bygningsmassen.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke prioriterer de nødvendige ressourcer til at varetage det samlede ansvarsområde.
- at museet ikke har hensigtsmæssig regnskabsførelse eller projektering jf. revisorpåtegning.
- at museet står for vedligeholdelse af bygninger, som ikke indgår i den samlede opgavevaretagelse.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder en samlet strategi for hele ansvarsområdet, som også redegør for sammenhængen mellem strategi, arbejdsplaner og ressourcer.
- at museet overvejer en mere tværfaglig organisering, så museet ikke knækker over i tre separate dele: arkæologi, formidling og keramik.
- at museet udarbejder en strategi for arbejdet med de frivillige, så den ledelsesmæssige opgave står mål med udbyttet.
- at museet overdrager vedligeholdelse af Kastellet og Stubmøllen til et frivilligt laug.
- at museet opstiller mål, som gør det muligt for revisor (og udeforstående) at aflæse en forandring i henhold til forvaltningsloven.

- at museet overvejer, om et udvalg af de midlertidige timestillinger kan konverteres til faste faglige medarbejdere for at sikre videndeling, det faglige niveau og reducere koordineringsindsatsen.

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Museet har udgivet en række artikler – både inden for nyere tid og arkæologi.
- Museet bør styrke sin righoldige publicering, så den overgår fra populærvidenskabelige formidlingspublikationer til egentlige forskningspublikationer.

2016:

- Til brug for Slots- og Kulturstyrelsens vurdering af museets forskning har museet indsendt en oversigt over sine forskningspublikationer for perioden 2012-15. I perioden har museet produceret 32 artikler. Af disse er 25 forskningsarbejder, fagfællebedømte eller publiceret ved forskningstidsskrifter på det bibliometriske forskningsindeks, mens seks er publiceret i Skalk og en i foreningsmedlemsblad.
- Museet indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med andre museer og vidensinstitutioner – såvel nationalt, som internationalt.
- Museet har ikke en nedskrevet strategi for sin samlede forskningsindsats. Museet har en arkæologisk strategi, hvori forskning berøres som en arbejdsopgave. Derudover har museet en separat forskningsplan for arkæologien. For nyere tid er forskning berørt i forhold til hvilke indsamlinger/undersøgelser man ønsker at iværksætte i forbindelse med udviklingen af de kommende udstillinger i det nye Museumscenter.
- Museet evaluerer årligt om udbyttet af forskningsindsatsen står mål med ressourcetrækket.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet publicerer et stort og varieret materiale om det arkæologiske arbejde.

Det er tilfredsstillende:

- at museet evaluerer, hvorvidt udbyttet af forskningsindsatsen står mål med ressourcerne.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet blot har publiceret to artikler på nyere tidsområdet de sidste fire år.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke har en samlet forskningsstrategi.
- at museet ikke har tænkt forskningens fagområder sammen med bevarings- og formidlingsindsatsen.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder en samlet forskningsstrategi som dækker hele ansvarsområdet, som del af strategien for det samlede museum, hvor forskningen ses sammenhæng med museets øvrige faglige opgavevaretagelse.
- at museet afsætter dels de nødvendige ressourcer til at sikre, at der forskes i hele ansvarsområdet.

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Udstillingerne fokuserer primært på Nyere tid. Museet opfordres til også at medtænke arkæologien i en formidlingsmæssig ramme.
- Museet har en velfungerende skoletjeneste, som kan styrkes yderligere ved at indgå i strategisk samarbejde med Skoletjenesten [på Sjælland] og med undervisningssektoren generelt.
- Det er positivt, at museet har et frugtbart samarbejde med turistsektoren på Bornholm, som tænker museet ind i deres markedsføring.

2016:

- Museet har én strategi for formidlingsarbejdet på Bornholms Museum. Strategien forholder sig stedsspecifikt til de fire udstillingssteder, til det arkæologiske område og til samarbejder på tværs med skoletjenesten og undervisningssektoren. Derudover findes der en strategi for det arkæologiske arbejde, hvori formidling er et delaspekt.
- Bornholms Museum har et højt aktivitetsniveau for den levende, aktive formidling på de fire besøgssteder med varierende, stedsspecifik formidling og målrettet forskellige grupper af brugere. Formidlingen sker gennem udstillinger, bygningsmassen, omvisninger, hands-on aktiviteter, undervisningstilbud, arrangementer, (lørdags)foredrag og via digitale platforme mv. Den levende formidling er mulig med hjælp fra de mange sæsonmedarbejdere og frivillige.
- Udstillingerne er af svingende formidlingsmæssig kvalitet. Det kulturhistoriske museum i Rønne ikke på samme niveau som på Hjorths Fabrik.
- Den stedsspecifikke formidling er blevet fokuseret og professionaliseret de senere år til gavn for brugerne - særligt på Hjorths Fabrik og Melstedgaard.
- Hjorths Fabrik skal fremadrettet udgøre centrum for den kulturhistoriske formidling i Rønne. Bemandingen af arbejdsstationer og dermed formidlingen af de konkrete, keramiske arbejdsprocesser er afhængig af salget fra de producerede varer.
- I det nye museumskoncept er de to dele af ansvarsområdet stadig ikke tænkt sammen, men struktureret i separate emner eller kronologiske perioder.
- Museet har fokus på at være til stede hele året til gavn for de lokale brugere. Et element som skal styrkes med det nye museumskoncept.
- Der er en stigende brug af museets læringsressourcer. Det er sket gennem en professionalisering af undervisningsarbejdet og indgåelsen af samarbejdet med Skoletjenesten på Bornholm. Museet har desuden deltaget i "Museet i den åbne skole". Endelig deltager museet i

projektet "Kend din ø" til børn i alderen 7-12 år, som er et tværfagligt undervisningsprojekt sammen med kunstmuseet om formidling til skoler, der sammen med Bornholms Skoletjeneste er en del af den regionale kulturaftale.

- I 2015 benyttede 177 hold museets undervisningstilbud. Holdene var fordelt på 47 hold fra dagtilbud, 89 hold fra grundskolen, 8 hold fra ungdomsuddannelserne og 33 hold fra andre målgrupper.
- Museet har to formidlingsmedarbejdere med kompetencegivende uddannelse inden for formidling og undervisning.
- Museet havde i 2015 64.000 brugere, heraf deltog 2.200 i arrangementer andre steder end på museets adresse. Museet havde 60.000 unikke besøg på museets hjemmeside, hvilket er knap 20.000 flere end i 2014. Museet oplyser, at det skyldes museets aktive, målrettede brug af facebook, som peger tilbage på den traditionelle website.
- Museet har en aktiv brug af digitale formidlingsplatforme i kommunikationen med brugere i og udenfor museets bygninger
- Museet deltager i den nationale brugerundersøgelse og har valgt at uddele skemaer via et link til brugernes private mail. Museet skal være opmærksomt på, at indhentning af data via mails generelt har en lavere svarfrekvens end on-site deltagelse i undersøgelsen. I 2015 har f.eks. 13 personer svaret i forbindelse med besøg på Melstedgaard, trods uddeling af et større antal skemaer.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har et professionelt kulturhistorisk tilbud til turister og bornholmere hele året
- at der er høj grad af brug af undervisningstilbuddene fra såvel grundskole, ungdomsuddannelser og lejrskoler
- at museet har professionaliseret og fokuseret sin formidlingsindsats på Melstedgaard og Hjorths Fabrik

Det er tilfredsstillende:

- at museet har udviklet en lang række af undervisningstilbud til grundskolen, ungdomsuddannelserne og lejrskoler
- at museet har en formidlingsstrategi
- at museet indgår i de relevante samarbejder med undervisningssektoren og har skriftlige samarbejdsaftaler

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet – bl.a. med afsæt i museumslovens nye opgaveformulering – udarbejder fornyet strategisk grundlag (mission og vision), flerårig strategi og målsætninger for museets samlede virke. Strategien bør afspejle den samlede virksomhed, herunder sikre sammenhæng mellem museets arbejdsgrundlag, faglige opgavevaretagelse samt organisatoriske, ledelses-

mæssige og ressourcemæssige forhold. Strategien bør desuden skabe en klar retning for museets arbejde de kommende år, uafhængigt af planerne for realisering af det nye museums-koncept.

Samlingsvaretagelse

a. Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Museet bør formulere en skriftlig indsamlingspolitik.
- Museets bør igangsætte en udskillelsesproces og en evt. samlingsgennemgang.
- Museets sikringsforhold er ikke tilfredsstillende.

2016:

- Museet angiver i 2015, at samlingen omfatter 119.287 genstande. Tilvæksten i 2015 var på 803 numre, primært arkæologisk materiale. 750 var indsamlet i relation til museets forskning. Museet anslår i dag, at alt er indberettet alt til de centrale kulturarvsregistre. Der er en diskrepans mellem det opgivne antal genstande i 2008 og de registrerede i Regin i 2016 på ca. 5-600.000 genstande.
- Museet indsamlingspolitik er beskrevet i flere dokumenter. Museet har udarbejdet en indsamlingspolitik for nyere tids området, mens indsamling er beskrevet som del af forskningsstrategien på det arkæologiske område, hvor alt så vidt muligt skal hjemtages i forbindelse med udgravninger. I museets overordnede strategi er det endvidere beskrevet, at indsamling dels sker i formidlingsøjemed til det nye Museumscenter og udviklingen af de kommende udstillinger, dels tilstræber en tæt sammenhæng mellem indsamling, forskning og formidling.
- Museets indsamling for nyere tid er baseret på 11 faglige problemstillinger, der ønskes belyst. Indsamling er baseret på en passiv strategi, som sikres ved en vedvarende dialog med bornholmerne gennem besøg på museets lokaliteter, sociale medier og websitet. Museets indsamling for arkæologen defineres som passiv, med mindre der er tale om en forskningsgravning. Indlevering af danefæ defineres som passiv indsamling, der til gengæld kan afføde en aktiv udgravning.
- Museet har i perioden 2010-14 ansøgt om udskillelse af knap 3.000 genstande.

- Museet har skriftlige retningslinjer for modtagelse/indkomst af genstande, herunder med indkomstkvittering til giver med nødvendige oplysninger om overdragelse af rettigheder ift. genstande til museet.
- Museet koordinerer sin indsamling med de øvrige statslige og statsanerkendte museer.

b. Registrering & Indberetning

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KiD). Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Museet har et stort efterslæb i indberetningen til de centrale kulturarvsregistre. Deadline 2015.

2016:

- Museet har arbejdet systematisk med at indberette data til de centrale kulturarvsregistre: Regin og Fund og fortidsminder.
- I dag angiver museet, at 78 % af museets samling er registreret, mens den overordnede strategi, angiver, at museets samling er tæt på fuldt ud registreret og indberettet til Regin, og at museet er klar til SARA. Dog undtaget arkæologiske undersøgelser gennemført før 2000.
- Museet har et beretningsefterslæb for så vidt angår arkæologiske udgravninger, som Slot- og Kulturstyrelsen er vidende om, på 11 beretninger fra før 2003, og to for perioden 2003-2014. Indberetninger til Fund og fortidsminder er ajourført.
- Museet har udarbejdet retningslinjer for sit registreringsarbejde, herunder dokumentation for museets registreringspraksis og -historik. Museet angiver en museumsfaglig begrundelse for indsamlingen som en del af registreringen, og museet råder over personale med relevant registreringskompetence, der også indgår i relevant fagligt netværk om samlingsarbejdet.

c. Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Museets sikringsforhold er ikke tilfredsstillende.
- Museets magasiner er mangelfulde og monitoreres ikke via logbog

2016:

- Museet råder over fem magasinlokaliteter, herunder en kirke, en tidligere kommandocentral og fem bunkers.
- Museet har købt sig en tidligere fiskerifabrik i Tejn og igangsat en ombygning for at gøre det egnet som nyt magasin med henblik på at fraflytte de nuværende magasiner, som ikke er egnede til formålet. Museet skal i den sammenhæng flytte samlingen, men oplyser at der først gennemføres en egentlig samlingsgennemgang med henblik på udskillelse, når flytningen er gennemført.
- Museet har i 2015 indberettet, at 70 % af samlingen er i hhv. formidlingseget, 10 % stabiliseret tilstand, og at 20 % er i hhv. behandlingskrævende (17 %) og svært skadet (3 %) tilstand.
- I forbindelse med kvalitetsvurderingen har Kunstkonserveringen udarbejdet en rapport, som understøtter nødvendigheden af nye magasiner. De nuværende har ingen klimastyring med dertilhørende store klimaudsvinget i løbet af året, hvilket belaster genstandenes bevaringstilstand. Magasinerne er overfyldte og flere steder står genstandene direkte på gulvet, hvilket gør dem særligt udsatte ved evt. oversvømmelser. Generelt anbefaler rapporten evt. en alarm funktion, så forvalter/ledelse orienteres, hvis det der udsving, der kræver hurtig handling og ikke kan vente på en evt. besigtigelse. Magasinerne er kun delvist sikret.
- Konserveringsrapportens konklusioner stemmer overens med de iagttagelser, Slots- og Kulturstyrelsen gjorde under besøget.
- Museet har ikke en nedskrevet prioriteret bevaringsplan for den samlede bevaringsindsats. Museet har heller ikke har udarbejdet værdiredningsplaner.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet er i gang med at skabe nye magasinfaciliteter

Det er tilfredsstillende:

- at museet har arbejdet systematisk med at indrapportere samlingsdata til de centrale kulturarvsregistre
- at museet sikrer god registreringspraksis gennem uddannet personale og nedskrevne retningslinjer for registreringsarbejdet

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets indsamlingspolitik ikke er samlet i en samlet strategi for hele ansvarsområdet og forbundet til forsknings- og formidlingsindsatsen
- at museet ikke prioriterer at lave en samlingsgennemgang, når genstandene flyttes fra et magasin til et andet, og dermed ikke sikrer den bedste brug af ressourcerne. Fx risikerer

museet at flytte rundt på de samme genstande flere gange eller at flytte rundt på genstande som skal udskilles.

- at museets magasiner stadig ikke er sikret

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke har en samlet, prioriteret bevaringsplan for museets samling
- at museet ikke har en værditømningsplan
- at museet ikke har indhentet beretningsefterslæbet for de arkæologiske udgravninger

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder én strategi for samlingsarbejdet for hele museet
 - at museet gennemfører en samlingsgennemgang i forbindelse med flytning til nye magasiner, så ressourcerne bruges bedst muligt
 - at museet som led i udarbejdelsen af en strategi for den samlede virksomhed - og med afsæt i den konserverings faglige udtalelse – udarbejder en prioriteret bevaringsplan for såvel den præventive som udbedrende bevaringsindsats.
 - at museet snarest muligt udarbejder en værditømningsplan
-

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

I kvalitetsvurderingen i 2008 blev det påpeget, at:

- Museet udfører ikke arkæologiske udgravninger i henhold til Kapitel 8 i Museumsloven. Styrelsen indskærper, at museet ændrer praksis på det arkæologiske område.

2016

- Bornholms Museum har højt aktivitetsniveau i deres arkæologiske arbejde. I 2015 gennemførte museet 20 arkæologiske udgravninger og afleverede 729 genstande (74 sager) til danefæ-vurdering på Nationalmuseet.
- Bornholms Museum er blandt de museer i Danmark, som indleverer flest fund til danefæ-vurdering, godt hjulpet på vej af en aktiv amatør arkæologi-community på Øen.
- Museet ønsker at brande sig som en international arkæologi-feltstation, som kan samle de mange arkæologer, der deltager i udgravninger eller forskningsprojekter inden for arkæologien. Denne feltstation skal være del af det nye museums magasin i Tejn, som skal kunne rumme faciliteter til arkæologisk genstandshåndtering.
- Museet har en stor arkæologisk enhed, som varetager kapitel 8 arbejdet fsva. arkæologien.
- Museet har gennemført fem egenfinansierede arkæologiske udgravninger. De øvrige er støttet af fonde, Slots- og Kulturstyrelsen eller bygherrebetalte udgravninger.
- Museet har givet misvisende vejledning indenfor kap 8a og naturbeskyttelsesloven, som Styrelsen først få indsigt igennem pressen.
- Museet har ikke en nyere tids enhed eller medarbejder, som varetager kap 8 arbejdet fsva. nyere tid. Dette arbejde hviler på direktøren.
- Museet angiver at have klare retningslinjer for samarbejdet med planmyndighederne, men der er forskellig praksis for inddragelsen i udarbejdelsen af lokalplaner og kommuneplansarbejdet. Ved sager med arkæologisk interesse inddrages museet i udarbejdelsesfasen, mens museet først inddrages i høringsfasen i sager vedr. nyere tid.
- Museet har afgivet to høringsvar indenfor nyere tid, hvor af et blev fulgt af kommunen.
- Museet har ikke indgået en aftale for, hvornår beretningsefterslæbet skal være indrapporteret.

Det er meget tilfredsstillende at:

- Museets arkæologiske arbejder udføres med højere grad af administrativ stringens end i 2008 og at museets arkæologiske arbejder udføres indenfor museumsloven.
- Museet har strategier for sit arbejde inden for det arkæologiske ansvar

Det er ikke helt tilfredsstillende at:

- Museet ikke har indhentet det arkæologiske beretningsefterslæb i 2015, som den tidligere kvalitetsvurdering påbød.

Det er tilfredsstillende at:

- Museet formår at skaffe fondsfinansiering til den række forsknings- og nødudgravninger, som kan dokumentere Bornholms oldtid.
- Museet er i god dialog med kommune ang. byggesager fsva. de arkæologiske interesser, og inddrages allerede i høringsprocessen.

Det er ikke tilfredsstillende at:

- Museet ikke har en samlet strategi for Kapitel 8-arbejdet, som dækker alle sagsgange og som er forbundet til såvel museets overordnede strategi og som museumsloven.
- Museet har givet misvisende vejledning indenfor kap 8a og naturbeskyttelsesloven.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler at:

- Museet udarbejder en samlet strategi for Kapitel 8 arbejdet som dækker alle sagsgange og som er forbundet til museets overordnede strategi og museumslovens formål og midler
- Museet indhenter det arkæologiske beretningsefterslæb senest 31.3.2017 – en deadline, som gælder alle museer med arkæologisk ansvar.
- Museet indgår i dialog med Slots- og Kulturstyrelsens enhed for fortidsminder vedr. sager inden for myndighedsområdet.

Museets fremtid

- Museet har arbejdet strategisk i en årrække for at sikre museet et bedre driftsgrundlag, som kan være med til at løfte alle dele af museets arbejde til et professionelt niveau. Efter kvalitetsvurderingsmødet har regionskommunen øget museets bevilling med 1,5 mio. kr. pr. år de kommende to år, herefter er den øgede bevilling på 1 mio. kr. pr. år. Museet har på denne baggrund prioriteret, at en del af disse midler skal gå til ansættelsen af en fastansat museumsinspektør med kompetencer til at varetage ansvarsområdets nyere tid.¹
- Museet er i samarbejde med Bornholms Kunstmuseum i gang med at fundraise midler til realiseringen af Bornholms Museumscenter. Det er en tilbygning til det nuværende Kunstmuseum og består både af en udvidelse af Kunstmuseet med et museum for lys, nye kulturhistoriske udstillinger (som erstatning for de nuværende i Rønne) og en fælles tværfaglig formidlingsindsat til børn og unge og endelig en ny drifts- og administrationsenhed som dækker begge museumsinstitutioner. De to museer fusionerer ikke, men samlokaliserer på adressen ved Rø.
- Bornholms Regionskommune har afsat midler til anlægsstøttebidrag til det planlagte fælles museumscenter, som forventes at tilføre de to museer yderligere attraktionsværdi og at fremme kulturturismen på Bornholm. Kommunen ser frem til at se, hvordan det nye museumscenter vil udfolde sig og håber, at samlokaliseringen af de to museer vil skabe en stærk enhed, der bidrager til Bornholms udvikling.
- Museet har erhvervet sig en ny magasinbygning, som det gradvist vil flytte genstande til for at sikre bevaringen fremadrettet.

¹ Det skal bemærkes, at regeringen med finansloven for 2017 i en fire-årig periode har forøget museets driftstilskud med 05, mio. årligt.

Baggrund

1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Bornholms Museum

Kvalitetsvurderingsbesøget fandt sted d. 24. August 2016

Tilstede var:

Fra museet:

Bestyrelsesformand Christina Dideriksen

Museumsleder Jacob Bjerring-Hansen

Chefarkæolog Finn Ole Sørensen

Museumsformidler Sanne Steenberg Hansen

Fra Bornholms Regionskommune:

Kulturchef Erik Hansen

Kulturkonsulent Louise Krogsriis

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

Enhedschef Ole Winther

Konsulent Sidsel Risted Staun

Konsulent Krestina Skirl

I forbindelse med besøget blev museets udstillinger, magasiner, administrationslokaler mv. besigtiget.

2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kvalitetsvurderinger er en del af Slots- og Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Slots- og Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste tolv år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer bl.a. sig om:

- Udredningen om bevaring af kulturarven (Kulturministeriet, 2003)
- Udredning om museernes formidling (Kulturministeriet, 2006)
- Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (Kulturministeriet, 2009)
- Internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed (Kulturministeriet, 2010)
- Den nationale brugerundersøgelse (Kulturstyrelsen, 2009-2014)
- God ledelse af selvejende kulturinstitutioner (Kulturministeriet, 2011)
- Udredning om fremtidens museumslandskab (Kulturministeriet, 2011)
- Kulturministeriets digitaliseringsstrategi 2012 – 2015 (Kulturministeriet, 2012)
- Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside: www.slks.dk under museer/museumsvirksomhed/kvalitetsvurdering

Kvalitetsvurderingen indeholder Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger af og anbefalinger til museets drift og fortsatte udvikling. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Slots- og Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsberetning, oversigt over forskningspublikationer samt museets indberetning til Slots- og Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". For det andet et kvalitetsvurderingsmøde på museet, hvor museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune, deltager.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Slots- og Kulturstyrelsens anbefalinger. Slots- og Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Slots- og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre skriftligt for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.